

Корпоративний ресурс «Метабібліографія Харківщини»: основні підходи до формування та реалізації

ГЛАЗУНОВА Л. В., СОСНОВСЬКА Т. О.

Харків, Україна

Анотація

Розглянуто типологічні, змістові, організаційно-технологічні аспекти проекту корпоративного ресурсу „Метабібліографія Харківщини”, ініційованого Харківською державною науковою бібліотекою ім. В. Г. Короленка.

Ключові слова: *Метабібліографія Харківщини, корпоративні бібліографічні ресурси.*

Abstract

The typological, content, organizational and technological aspects of the project of collective resource "Kharkiv Metabibliography", initiated by the Kharkiv Korolenko State Scientific Library are considered.

Keywords: *Kharkiv Metabibliography, corporate bibliographic resources.*

Метабібліографія (інші назви: бібліографія бібліографії, бібліографія другого ступеня) як особливий вид бібліографії, призначенням якого є інформування суспільства про різноманітні бібліографічні ресурси, нині в Україні привертає все більше уваги з боку істориків, теоретиків та практиків бібліографії. Фундаментальне і цілісне за хронологією дисертаційне дослідження О.Л. Промської [4], на наш погляд, заслуговує найбільшої уваги.

Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства

2013

На всеукраїнському рівні з 2000-х років функції центру поточної метабібліографії взяла на себе Національна парламентська бібліотека України (НПБУ), яка започаткувала випуск щорічника «Метабібліографія України». На сьогодні вийшло три випуски щорічника (перший облікував бібліографічні посібники (БП) за два роки), які презентують українську бібліографічну продукцію 2007 – 2010 рр. [2].

На початку 2012 р. вийшов перший в історії української бібліографії покажчик метабібліографічних посібників (покажчик третього ступеня) – «Українські метабібліографічні посібники (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.)» [6]. У виданні описано метабібліографічні посібники, що виходили на історичній території України з кінця ХІХ ст. до 2010 р. (506 позицій). Виокремлено чотири основні розділи: «Універсальні метабібліографічні посібники загальноукраїнського охоплення», «Покажчики бібліографічних видань бібліотек та інших установ», «Галузеві метабібліографічні посібники», «Краєзнавчі бібліографічні посібники». Переважну кількість джерел у покажчику проанотовано, подано рецензії на метабібліографічні посібники. Науково-допоміжний покажчик третього ступеня дає можливість виявити як досягнення української метабібліографії, так і наявні лакуни в метабібліографічному забезпеченні окремих галузей.

Як всеукраїнський центр історичної та краєзнавчої метабібліографії поширює свою діяльність Національна історична бібліотека України (НІБУ). Бібліотека видає п'ятирічні зведення відомостей про краєзнавчі бібліографічні покажчики, які готуються провідними бібліотеками України, обласними універсальними науковими бібліотеками, найбільшими центральними районними бібліотеками. З другої половини 90-х років ХХ ст. на основі зведень розпочато підготовку аналітичних оглядів краєзнавчої бібліографічної продукції бібліотек України. У 2011 р. співробітниками НІБУ був підготовлений ґрунтовний

метабібліографічний показчик «Бібліографічні посібники з історії України та архівні довідники, 1991 – 2010» [1].

Для бібліотек країни актуальним залишається завдання обліку бібліографічних баз даних (БД) як різновиду бібліографічних ресурсів і джерела оперативної та актуальної інформації. Але, на жаль, спроби УкрІНТЕІ систематично вести облік БД і надавати універсальну за змістом інформацію користувачам поки що не мали успіху [5].

Водночас силами НІБУ на базі програмного забезпечення ІРБІС створено галузеву метабібліографічну БД «Краєзнавчі ресурси бібліотек України» (доступна на сайті бібліотеки <http://www.dibu.kiev.ua>). Станом на червень 2012 р. БД вміщує бібліографічні описи українських краєзнавчих бібліографічних показчиків 2001 – 2010 рр. та дозволяє здійснити пошук за автором, назвою бібліографічного показчика, ключовими словами, роком видання. Згаданий показчик НІБУ «Бібліографічні посібники з історії України та архівні довідники, 1991– 2010» також існує й у вигляді метабібліографічної БД, але, на жаль, БД не представлена на сайті бібліотеки, хоча показчик у вордівському вигляді міститься на сайті НІБУ.

Актуальною на сьогоднішній день, на наш погляд, є консолідація діяльності регіональних бібліографічних осередків, що дозволить якнайповніше акумулювати краєзнавчу метабібліографічну інформацію із подальшою інтеграцією її до всеукраїнського метабібліографічного ресурсу. Адже аналіз універсальних метабібліографічних посібників свідчить про суттєві прогалини в обліку, не говорячи вже про відсутність обліку електронних бібліографічних ресурсів. Тож на сучасному етапі у ХДНБ обговорюється проект «Метабібліографія Харківщини», який визначає типологічні, змістові, організаційні та технологічні аспекти створення вказаного ресурсу.

За формою і місцем створення пропонується обліковувати електронні та нонелектронні (традиційні) бібліографічні ресурси

(БР), доступні у локальному та віддаленому режимах. Особливе значення надається перспективній інформації, яка дозволить уникнути дублювання та паралелізму в роботі установ.

Змістовий аспект передбачає облік таких БР:

- усіх, що генеруються бібліотеками Харкова та області;
- БР, що відображають інформацію про Харківщину.

За жанрами це можуть бути електронні каталоги і БД бібліотечно-інформаційних установ Харківщини та про Харківщину, бібліографічні покажчики, віртуальні виставки, бібліографічні бюлетені, журнали, прес-дайджести, пам'ятки читачу (користувачу) тощо.

Бібліографічні записи на зазначені ресурси складатимуться відповідно до таких чинних стандартів: ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання», ДСТУ ГОСТ 7.9:2009 «Реферат и аннотация. Общие требования», ДСТУ 3582-97 «Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила», ДСТУ 7093:2009 «Бібліографічний запис. Скорочення слів і словосполучень, поданих іноземними європейськими мовами», ДСТУ ГОСТ 7.59:2003 «Індексування документів. Загальні вимоги систематизації та предметизації», ДСТУ ГОСТ 7.66:2009 «Индексирование документов. Общие требования к координатному индексированию», ДСТУ ГОСТ 7.80:2007 «Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила складання». Крім того, за погодженням з учасниками можна використовувати міждержавний ГОСТ 7.70-2003 «Описание баз данных и машиночитаемых информационных массивов. Состав и обозначение характеристик».

Організаційно цю роботу можна скоординувати шляхом розподілу повноважень між провідними методичними центрами Харківщини: ХДНБ (головний координаційний та методичний центр, генератор вихідних форм), Харківською ОУНБ

(координатор мережі публічних бібліотек Харківської області), Харківською обласною бібліотекою для юнацтва (ХОБЮ), Харківською обласною бібліотекою для дітей (ХОБД), Центральною науковою бібліотекою Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (ЦНБ ХНУ, координатор мережі бібліотек ВНЗ міста), Харківською науковою медичною бібліотекою (ХНМБ), Центральною міською бібліотекою ім. В.Г. Белінського (ЦМБ), Методичним об'єднанням бібліотек технікумів, коледжів, училищ, Центром науково-гуманітарної інформації Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія» (ЦНГІ ХГУ «НУА», координатор бібліотечно-інформаційних закладів недержавних ВНЗ) та бібліотекою Харківського обласного науково-методичного інституту неперервної освіти.

На першому етапі планується обговорення проекту, далі – робота у пілотному режимі, після чого буде створено регламентуючу базу: положення, інструкції, рекомендації. Відповідна інформація має бути також представлена на сайті бібліотеки-координатора проекту.

Технологічний аспект проекту передбачає створення мета-бібліографічних БД на базі програмного забезпечення ІРБІС за принципами корпоративної каталогізації з можливістю генерації різноманітних друкованих та електронних жанрів: списків та покажчиків БР, путівників, оглядів тощо. Крім того, інформація один раз на рік буде передаватися до всеукраїнських центрів метабібліографії – НПБУ та НІБУ. Можливості програмного забезпечення ІРБІС дозволяють забезпечити зв'язок між бібліографічним записом та повнотекстовим ресурсом (шляхом заповнення відповідного поля з гіперпосиланням), тим самим формуючи повно-текстовий сегмент електронної краєзнавчої бібліотеки.

Отримані від учасників дані про БД та опис самої метабібліографічної БД можна централізовано передавати для

розміщення на сайті «Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів» (<http://e-resurs.gov.ua>), що дозволить популяризувати ресурси у національному масштабі та тим самим активізувати їхнє використання.

Список використаних джерел:

1. Бібліографічні посібники з історії України та архівні довідники, 1991 – 2010 : наук.-допом. бібліогр. покажч. / ДЗ «Нац. іст. б-ка України» ; уклад.: О. А. Політова, В.П. Кисельова. – К. : Вініченко, 2011. – 104 с.
2. Метабібліографія України ... : бібліогр. покажч. : [щорічник] / Держ. закл. «Нац. парлам. б-ка України» ; упоряд. І. А. Ігнатєвська ; наук. ред. В. О. Кононенко. – К. – .
... 2007 – 2008. – 2010. – 264 с.
... 2009. – 2010. – 248 с.
... (2010). – 2011. – 279 с.
3. Промська, О. Л. Метабібліографічні ресурси України: сучасний стан та напрями вдосконалення в електронному середовищі / О. Л. Промська, Л. В. Глазунова // Створення бібліографічних ресурсів: проблеми та перспективи : матеріали п'ятих бібліогр. студій, 25 квіт. 2012 р. / Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. – Х., 2012. – С. 4–12.
4. Промська, О.Л. Розвиток метабібліографії в Україні (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 27.00.03 / О.Л. Промська ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – К., 2011. – 18 с.
5. Промська, О. Л. Сучасні метабібліографічні ресурси України: всеукраїнський і регіональний рівні / О. Л. Промська, Л. В. Глазунова // Вісн. Харк. держ. акад. культури. – 2012. – Вип. 37. – С. 179–188.
6. Українські метабібліографічні посібники (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.) : наук.-допом. бібліогр. покажч. третього ступ. / Держ. закл. «Нац. парлам. б-ка Укра-їни» ; Рівнен. держ. гуманіт. ун-т ; авт.-уклад. О. Л. Промська ; наук. ред. В. О. Кононенко ; наук. консультант Г. М. Швецова-Водка. – К., 2012. – 120 с.